Länsstyrelsen i Jämtlands län
Strukturfonderna
Ank. 2010 -02- 22
Dnr N30441-61-08

SLUTTRAPPORT

Forprosjekt Interreg "Felles Fjellrev"

Tilsagnsnr. IR: 03/08 kap. 551 post 60 Budsjettår 2008 Beløp Kr 40.000,-

1. Sammanfattning

Tilbakeblikk

Etter flere tiår med særdeles hardt jakttrykk ble fjellreven fredet i 1928 i Sverige og i 1930 i Norge. Fjellreven var den gang på utryddelsens rand, og bestanden har heller ikke tatt seg opp etter fredningen. I det siste tiåret har den norske bestanden vært på ca 50 – 55 voksne dyr fordelt på fjellområder med store avstander. Årsakene til at bestanden ikke har tatt seg opp etter fredningen kan være mange og sammensatte, men forskerne er ikke i tvil om at den kraftige økningen av rødrevbestanden kan være en av hovedårsakene. Rødreven er større, den tar over fjellrevens hi og den blir dermed presset høyere opp i fjellet til dårligere jaktmarker og levevilkår.

Tiltak

I det siste tiåret har fjellrevforvaltningen satt i gang flere tiltak for å redde bestanden. På Varangerhalvøya er det igangsatt et stort forskningsprosjekt med uttak av rødrev, tilleggsforing og forskning på smågnagerdynamikken. Det er også igangsatt et avlsprosjekt der fjellrever er hentet fra forskjellige steder i Norge. De lever i store hegn på snaufjellet, og i de to siste årene har forvaltningen lyktes med å produsere valper som er satt tilbake til områder hvor det har vært fjellrev tidligere. I vårt område, Sylane ble det høsten 2008 utsatt 5 valper. I Sverige har det også vært et stort prosjekt, SEFALO, som i hovedsak har hatt som mål å redusere rødrevbestanden, samt tilleggsforing. Dette har de lyktes godt med i områdene Borgarfjäll og Helags.

Fjellrevgruppa for Selbu, Tydal Røros og Holtålen.

Rundt tusenårsskiftet kom det alarmerende meldinger om at fjellrevbestanden var truet av utryddelse både i Norge, Sverige og Finland. Naturvernlagene i Rørosdistriktet tok initiativ til å arrangere åpne møter både i 2001 og i 2004. Møtene fikk stor oppslutning og den lokale fjellrevgruppa i Holtålen ble utvidet til å omfatte kommunene i Sør Trøndelag med fjellrevbiotoper. I vårt naboområde, Helags, kunne de etter hvert vise til positive resultater i SEFALO-prosjektet og fjellrevgruppa ønsket å komme i gang med tilsvarende tiltak på norsk side. I denne tiden hadde fjellrevgruppa svært god hjelp og støtte av feltarbeiderne på svensk side. Vi innsåg snart at skulle vi lykkes med få ynglende fjellrev på norsk side av grensen, så måtte vi ha et nært samarbeide med svenske myndigheter og deres "naturbevakare". Fjellrevgruppa organiserte uttak av rødrev i de grensenære områder, registrerte nye fjellrevhi og hadde et visst tilsyn med hi som vi kjente til. Fjellrevgruppa er fortsatt av den oppfatning at skal vi lykkes med å utvide fjellrevens yngleområde til de sørnorske fjellområder, er det helt avgjørende med et flerårig samarbeide over grensen.

Etter samtaler med Anne Marken i Meråker var hun villig til å bistå fjellrevgruppa med foreløpig planlegging av et Interreg-prosjekt innenfor "Nordens Grønne Belte", dvs et samarbeidsprosjekt innenfor Jämtlands Län og Nord-og Sør Trøndelag fylker. Det første møtet om samarbeide over grensen ble holdt på Vauldalen Fjellhotell, 04.06.07

Forprosjekt – Interregsøknad
Fjellrevgruppa arbeidet videre med de positive signaler som kom frem på møtet i Vauldalen og det ble samtaler med Länsstyrelsen, Fylkesmannen i Nord –og Sør Trøndelag og Direktoratet for naturforvaltning. Fjellrevgruppa deltok på orienteringsmøte om Interreg i Åre, 09.01.08, og etter dette møtet besluttet vi å arbeide mot et **forprosjekt, "Felles Fjellrev".**

Prosjektbeskrivelse
Mål for prosjektet er å etablere en samorganisasjon som skal arbeide over grensen for å øke fjellrevstammen i de jämt-trønderske grensefjella.
Konkrete undermål er:

- Etablere fjellreven som et varemerke for høgfjellsregionen, "branding"
- Opplæring om fjellreven i barnehager og skoler
- Produksjon av opplæringsmateriell
- Turisme utviklingsrelatert til varemerket "fjellrev"
- Ved voksende fjellrevstamme i Sylane/Helags å jobbe for flyt av dyr og gener til sentrale sørnorske fjellområder
- Skape en opinion i begge land til beste for fjellreven
- Øke kontakten mellom forskning, forvaltning og samfunnet

Måloppnåelse
Målet med forprosjektet er helt klart oppfylt. Samorganisasjonen er opprettet med **Jämtlands Län og Direktoratet for naturforvaltning (DN)** som blir prosjekteiere i en hovedsøknad.
Undermålene i forprosjekt går inn i hovedsøknaden som delmål, og foreløpig **prosjektbeskrivelse** er utarbeidet, **bilag**

Samarbeid over grensen
Et positivt resultat av det inngåtte samarbeidet mellom DN og Länsstyelsener er at svenske "naturbevakare" denne vinter har hatt kontrollarbeid og rødrevuttak på norsk side av Sylane. Vi nærmer oss nå en mer enhetlig forvaltning i felles fjellrevområder. Et annet resultat av samarbeidet er at fjellrevgruppa har "overtatt" en større fjellrevutstilling fra Sverige som i vinter har vært oppsatt i Tydal, men som nå er flyttet til Røros. Det er tanken at utstillingen skal "vandre" til alle kommuner innenfor Interregprosjektet.

Arbeid med ny søknad
Etter at det ble avklart at Jämtlands Län og DN ønsket å stå som prosjekteiere, så har en gruppe arbeidet videre med prosjektbeskrivelse og finansiering for en ny søknad.
Arbeidsgruppen består av:
Jan Paul Bolstad, DN
Nina Eide, NINA
Linn Eilertsen (Bjørn Rangbru) FMST
Lars Bendik Austmo, FMNT
Tom Johansen og Olav Nyrønning, Fjellrevgruppa
Gunar Skjærstad, Nasjonalparkrådet NT
Mats Ericson, Taiga Nature & Photo, prosjektsekretær.
Prosjektbeskrivningen har funnet sin form og innhold, men det gjenstår ennå noe arbeid med finansieringen på svensk side.
Prosjektsøknad for 3 år vil bli sendt Interreg i løpet av juni d.å.

2. Bakgrund

Tilbakeblikk

Fra sist på 1800-tallet og først på 1900 var fjellreven svært etterstrebet av mennesker pga. særdeles gode skinnpriser. Dette førte til en hensynsløs jakt og utgraving av hi og arten kunne ikke stå i mot dette presset uten å nesten bli utryddet. Den ble i 1930 fredet i Norge, (1928 i Sverige), men bestanden har ikke tatt seg opp etter denne tid, og den er oppført som sårbar på den norske rødlista over truede dyrearter. Forskere har regnet med at den norske bestanden har vært i størrelsesorden 50 – 55 voksne dyr i den senere tid. Disse har igjen vært fordelt på forskjellige fjellområder med store avstander. I de senere år har det trolig ikke vært yngling sør for Børgefjell. (Ved en turisthytte på Hardangervidda har det vært yngling, men disse er blandet med farmrev). Årsakene til at fjellreven ikke har tatt seg opp etter fredningen i 1930 er uklare, men økt predasjon fra rødrev er i flg. forskere en av hovedårsakene. Andre årsaker kan være at smågnagerårene ikke er regelmessige (matmangel), indirekte negative effekter av et varmere klima, men kanskje også større aktivitet i fjellet (jakt). 1980-tallet var generelt et godt tiår for fjellreven; det var flere gode lemenår og forholdsvis lite rødrev da reveskabben desimerte bestanden sterkt.

Tiltak:

I det siste tiåret har fjellrevforvaltningen satt i gang flere tiltak for å redde bestanden. På Varangerhalvøya er det igangsatt et stort forskningsprosjekt med uttak av rødrev, delvis tilleggsforing samt kartlegging av smågnagerdynamikken. Hittil har prosjektet vist at fjellreven kommer tilbake til områder der rødrevbestanden blir desimert.

Det er også igangsatt et avlsprosjekt hvor fjellreven holdes i store hegn, og de to siste årene har forvaltningen lyktes med å produsere valper til utsetting i områder hvor det har vært fjellrev tidligere. I vårt nærområde Sylane ble det i høst satt ut 5 valper. Likeså forskes det på forholdet fjellrev/rødrev i bla. Børgefjell.

I Sverige har de hatt et større praktisk prosjekt, SEFALO, som i hovedsak har hatt som mål å redusere rødrevbestanden samt tilleggsforing. I områdene Borgarfjäll og Helags (vårt naboområde), ser det ut til at de har lyktes med tiltakene.

Fjellrevgruppa for Selbu, Tydal, Røros og Holtålen.

Rundt tusenårsskiftet kom det alarmerende meldinger om at fjellrevbestanden var truet av utryddelse både i Norge, Sverige og Finland. Naturvernlagene i distriktet tok initiativ til å arrangere åpne fjellrevmøter på Røros både i 2001 og 2004. Møtene fikk stor oppslutning og den lokale fjellrevgruppa i Holtålen ble utvidet til å omfatte kommunene i Sør Trøndelag med fjellrevbiotoper. Gruppa ble nå mer "robust" og vi kunne snakke fjellrevens sak både med Miljøvernavdelingen til Fylkesmannen og med Direktoratet for naturforvaltning,(DN). I vårt naboområde, Helags, kunne de etter hvert vise til resultater med sine tiltak og fjellrevgruppa ønsket sterkt å komme i gang med tilsvarende tiltak på norsk side. I denne tiden hadde fjellrevgruppa svært god hjelp og støtte av feltarbeiderne på svensk side. Vi innsåg fort at skulle vi kunne gjøre noe for fjellreven på norsk side, så måtte vi samarbeide med svenske myndigheter og deres "naturbevakare". Gruppa organiserte uttak av rødrev i de grensenære områder, registrerte nye fjellrevhi og hadde et visst tilsyn med hi som vi kjente til. Til dette arbeidet hadde vi økonomisk støtte fra Fylkesmannen i Sør Trøndelag, Vi ble i 2004 tildelt FINSEfondets stipend med 300.000 kr fordelt på 3 år og i de to siste årene har fjellrevgruppa mottatt støtte fra Stiftelsen UNI på til sammen 240.000 kr. Dette har gitt oss økonomisk armslag i vårt arbeide, men vi er fortsatt av den oppfatning at skal vi lykkes med å utvide fjellrevens yngleområde i Helags til sørnorske fjellområder, så er det avgjørende med et samarbeide over grensen som går over flere år.

Etter samtaler med Anne Marken i Meråker var hun villig til å bistå fjellrevgruppa med foreløpig planlegging av et Interreg-prosjekt innenfor "Nordens Grønne Belte", dvs et samarbeidsprosjekt innenfor Jämtlands Län og Nord- og Sør Trøndelag fylker. Det første møtet om samarbeid over grensen ble holdt på Vauldalen Fjellhotell, 04.06.2007.

Forprosjekt - Interreg-søknad
Fjellrevgruppa arbeidet videre med de positive signaler som kom frem på møtet i Vauldalen og det ble samtaler med Länsstyrelsen i Jämtland, Fylkesmannen i Nord- og Sør Trøndelag og Direktoratet for naturforvaltning.
Fjellrevgruppa deltok på orienteringsmøte om Interreg i Åre, 09.01.2008, og etter dette møtet besluttet vi å arbeide mot et **forprosjekt.** På denne måten kunne fjellrevgruppa gjøre et mer grundig forarbeid for en søknad, bla med å få fram seriøse prosjekteiere. Innholdet i en forprosjektsøknad ble forelagt Interreg i et møte i Trondheim, 21.01.2008. Søknaden fikk navnet "Felles Fjellrev" og er registrert og mottatt i sekretariatet 12.02.2008 Fjellrevgruppa mottok positivt svar 05.06.2008 med prosjektperiode 29.04.2008-28.04.2009, sak IR 03/08. Finansiering av "Felles Fjellrev": Tilsagn fra Interreg: 40.000 kr og Fjellrevgruppa 10.500 kr.

3. Projektbeskrivning och uppfyllelse av mål og målgrupp

3.1 Mål

Mål for prosjektet er å etablere en samarbeidsorganisasjon som skal arbeide over grensen for å øke fjellrevstammen i de jämt-trønderske grensefjella.
Konkrete undermål er:

- Etablere fjellreven som et varemerke for høgfjellregionen, "branding"
- Opplæring om fjellreven i barnehager og skoler
- Produksjon av opplæringsmateriell
- Turisme utviklingsrelatert til varemerket "fjellrev"
- Ved voksende fjellrevstamme i Sylane/Helags å jobbe for flyt av dyr og gener til sentrale sørnorske fjellområder
- Skape en opinion i begge land til beste for fjellreven
- Øke kontakten mellom forskning, forvaltning og samfunnet

Målet med forprosjektet er helt klart oppfylt. Samarbeidsorganisasjonen er opprettet med **Jämtlands Län og Direktoratet for naturforvaltning (DN)** som blir prosjekteiere i en hovedsøknad.
Dette har vi oppnådd med samtaler og møter, og her nevnes følgende:
*Teveltunet i Meråker 16.06.2008
*Østersund, Länsstyrelsen 19.09.2008
*Trondheim, DN 04.11.2008
*Trondheim, DN 10.12.2008
*Teveltunet, Meråker 14.01.2009
Følgende organisasjoner og personer har deltatt i arbeidet med å nå målet:
Anne Marken, Meråker kommune
Länsstyrelsen Jämtland: Maano Aunapu, Lars Liljemark
Fylkesmannen i Sør Trøndelag: Bjørn Rangbru, Linn Eilertsen
Fylkesmannen i Nord Trøndelag: Lars Bendik Austmo
NINA: Nina Eide
DN: Terje Bø, Erik Lund, Jan Paul Bolstad
Fjellrevgruppa: Tom Johansen, Olav Nyrønning
Taiga Nature & Photo: Mats Ericson

Andre personer som direkte eller indirekte har vært innom prosjektarbeidet: Maria og Alf Kjellstrøm, Lasse Rehnfeldt, Ruben Johansson, Thomas Meier, Stefan Øhrbom, Arild Landa, Gunnar Skjærstad, Karin Ericson, Susanne Jäggi, Biggles Birgitta Nyrønning Fra fjellrevruppa: Ingebrigt Kirkvold, Marit Østby Nilsen, Øystein Nyrønning, Terje Borgos, Saxe Aasen og Jørn Møllenhus

Undermålene går inn i hovedsøknaden som viktige delmål. Foreløpig **prosjektbeskrivelse** er utarbeidet, **bilag**
Det er noen avvik på postnivå mellom budsjett og regnskap mens det totale regnskap stemmer godt med budsjett.

3.2 Målgrupp
Fjellreven er vårt hovedmål og som vil bli tilgodesett med praktiske tiltak etter at hovedsøknaden forhåpentligvis er vel i havn. Det er vel heller ikke tvil om at det er kommet i stand samarbeidsformer mellom bl.a. Länsstyrelsen, Fylkesmannen i Nord- og Sør-Trøndelag, NINA og Naturvårdsverket.

3.3 Verksamhetsbeskrivningen
Storparten av forprosjektets midler har gått til reise- og møtevirksomhet. Se regnskap m. bilag. De medvirkende off. instanser har ikke belastet prosjektet økonomisk. Fjellrevgruppas representanter har heller ikke mottatt godtgjøring for sitt arbeid, men har fått godtgjort faktiske utgifter.

4. Indikatorer
Se ovenstående pkt 3.

5.Projektets påverkan på de genomgående (horisontella) kriterierna
5.1 Gränsregionalt mervärde
Allerede i forprosjektet "Felles Fjellrev" har det vært et utstrakt samarbeid over grensen. Dette samarbeidet vil utvilsom bli sterkere når det egentlige prosjektarbeide kan starte og drives over flere år. Det nasjonale fjellrevarbeidet, både i Norge og Sverige, foregår nord/sør langs riksgrensen. I "Nordens Grønne Belte" er det særdeles viktig med et samarbeid over grensen, da det er her korridoren til de sørnorske høgfjellsområder befinner seg. Se for øvrig pkt 6 og 7.

5.2 Bättre miljø
Dersom fjellreven kan reddes fra utryddelse vil dette bedre miljøet og økosystemet i fjellet.

5.3 Jämnställdhet mellom kvinnor och män
Både kvinner og menn arbeider i prosjektet.

5.4 Etnisk mångfald och integration
Forprosjektet har ikke fokusert på dette.

6. Projektets övriga resultat och erfarenheter
Viser til pkt 3. Hovedprosjektet vil gi stor muligheter til oppfyllelse av undermålene i forprosjektet som da vil være delmål i fremtidig fjellrevarbeid. (Prosjektbeskrivelsen for hovedsøknaden. Vedlagt)

7. Gränsregionalt samarbete efter Interreg-projektets slut
Et positivt resultat av det inngåtte samarbeidet mellom DN og Länsstyrelsen er at svenske naturbevakare i vinter også har hatt kontrollarbeid og rødrevuttak på norsk side av Sylane. Vi nærmer oss nå en mer enhetlig forvaltning i felles fjellrevområder. Likeså har fjellrevgruppa "tatt over" en større fjellrevutstilling fra Sverige som i vinter har vært oppsatt i Tydal og som nå er flyttet til Røros. Det er tanken at denne skal "vandre" til alle kommuner innenfor Interreg-prosjektet. I løpet av sommeren vil deler av den bli tilpasset norske forhold. Utstillingen er i helhet laget av Mats Ericson, vår sekretær for hovedsøknaden.
Fjellrevgruppa har stor tro på at dette samarbeid vil bli betydelig større i forbindelse med gjennomføringen av hovedprosjektet.

8. Resultatspridning samt skyltning
Da forprosjektet "Felles Fjellrev" ble tildelt tilsagn om tilskudd ble dette omtalt i lokalavisene "Arbeidets Rett" (Rørosdistriktet) og "Selbyggen" (Neadalføret). Prosjektet har også vært omtalt i "Adresseavisen" i forbindelse med intervju og skriving om fjellrevarbeidet.
Det er også orientert om Interreg på de to siste nordiske fjellrevseminar i Varanger (2007)og på Dovre (2008). Fjellrevgruppa har generelt hatt stor mediedekning i de siste åra.

9. Kopplingar till andra projekt
Arbeidet med forprosjektet "Felles Fjellrev" har gitt nødvendige samarbeidsforhold og opplysninger for hovedsøknaden som er under utarbeidelse.

10. Övrigt
Arbeid med ny søknad
Etter at det ble avklart at Jämtlands Län og DN ønsket å stå som prosjekteiere i hovedsøknaden, så har en gruppe arbeidet videre med prosjektbeskrivelse og finansiering for en ny søknad.
Arbeidsgruppen består av:
Jan Paul Bolstad, DN
Nina Eide, NINA
Linn Eilertsen (Bjørn Rangbru) FMST
Lars Bendik Austmo, FMNT
Tom Johansen, Olav Nyrønning, Fjellrevgruppa
Gunnar Skjærstad, Nasjonalparkrådet NT
Mats Ericson, Taiga Nature & Photo, prosjektsekretær

Arbeidsgruppen mener at prosjektbeskrivelsen begynner å ha den form og innhold den skal ha. Det som har vært litt vanskelig hittil er finansieringen på svensk side. Dette arbeides det nå med og vi håper og tror at dette vil ordne seg med det første.
Prosjektsøknad for 3 år vil bli sendt Interreg til behandling i løpet av juni.

Ålen, 22.04.2009

For Fjellrevgruppa for Selbu, Tydal, Røros og Holtålen
Olav Nyrønning